

mi için uluslararası bir anlaşmanın entrikalarına yeniden başlamak üzere bu “mutlu” olaydan yararlanmayı umuyor. Dikkat, dolandırıcıların şahı! Böyle bir kanunun uygulanması Stalin’in en az bir düzine yabancı hükümete derhal teslimini gerektirir.

Stalinistler polisin kulağının dibinde Grynszpan’ın “Troçkistlerin toplantılarına” katıldığını haykırdılar. Bu ne yazık ki doğru değil. Dördüncü Enternasyonal’in çevresinde dolaşmış olsaydı, devrimci enerjisi için farklı ve çok daha etkili bir çıkış keşfetmiş olurdu. Canavarlık ve haksızlık karşısında sadece lanet okuyan insanlar artık değersizleşti. Fakat Grynszpan gibi, gerekirse kendi hayatlarını feda ederek düşündüğü gibi davranabilenler, insanlığın değerli mayasıdır.

Eylem şekli için olmasa da manevi açıdan Grynszpan, bütün genç devrimciler için bir örnek teşkil edebilir. Grynszpan’la açık manevi dayanışmamız bize; tüm diğer Grynszpan olacıklara, despotizm ve canavarlığa karşı mücadelede kendini feda edebilecek olan tüm diğerlerine seslenme konusunda ek bir hak verir: *Başka bir yol arayın!* Ancak sınıf sömürsünün, ulusal ezilmişliğin ve ırksal zulmün bütün yapısının hiçbir artığını bırakmayacak büyük bir devrimci kitle hareketi ezilenleri özgürleştirebilir, yalnız başına kalmış bir kahraman değil. Faşizmin benzeri görülmemiş cinayetleri, intikam için, tamamen savunulabilecek bir arzu yarattı. Fakat onların cinayetleri öylesine korkunç boyutlardadır ki, bu arzu, yalıtık faşist bürokratlara suikastla tatmin edilemez. Bu nedenle, bütün dünya üzerindeki milyonlarca, on hatta yüz milyonlarca ezileni harekete geçirmek ve eski toplumun kaleleri üzerine şiddetli hücumda onlara önderlik etmek gerekir. Sadece köleliğin tüm şekillerinin yıkılması, sadece faşizmin bütünüyle yok edilmesi, sadece çağdaş haydutların ve gangsterlerin acımasızca yargılanması için insanların örgütlenmesi, insanların haksızlığa karşı öfkelerine gerçek tatmini sağlayabilir. Dördüncü Enternasyonal’in dik-katle hazırlandığı görev budur. Bu, işçi sınıfı hareketini Stalinizm belâsından temizleyecek. Bu, gençliği kendi cesur neslinin saflarında düzene sokacak. Bu, daha değerli ve daha insani bir geleceğe yol açacak.

Bireysel Terörizme Karşı

Lev Troçki

İÇİNDEKİLER

Marksistler Bireysel Terörizme Neden Karşıdırlar.....	3
Bireysel Terörizmin İflâsı	7
Terörizm ve Sovyetler Birliği'ndeki Stalinist Rejim	10
Grynszpan'dan Yana: Faşist Kıyım Çetelerine ve Stalinist Hainlere Karşı.....	15

Çeviri Tarihi: Mart 1992

Bireysel Terörizme Karşı

Grynszpan'dan Yana: Faşist Kıyım Çetelerine ve Stalinist Hainlere Karşı

[Herschel Grynszpan, 7 Ekim 1938'de, Paris'teki Alman elçiliğinde bir Nazi memuruna suikast düzenledi. İlk kez 14 Şubat 1939'da *Socialist Appeal*'de yayınlanmış olan bu makalede Troçki, suikastın hiçbir işe yaramadığını ortaya koyarken, Grynszpan'ın kişisel kahramanlığını destekler.]

Politik tarihten biraz haberdar olan herkes için açıktır ki, faşist gangsterlerin siyaseti doğrudan ve bazen kasten terörist eylemleri provoke eder. Şimdilik ortada sadece bir tek Grynszpan'ın olması şaşırtıcı değildir. Şüphesiz bu tip eylemlerin sayısı artacaktır.

Biz Marksistler, ezilen uluslar açısından olduğu gibi, proletaryanın kurtuluş mücadelesinin görevleri açısından da bireysel terör taktiğini uygunsuz sayarız. Tek bir yalıtık kahraman, kitlelerin yerine geçemez. Fakat biz bu tip sarsıcı ümitsizlik ve intikam eylemlerinin kaçınılmazlığını da açıkça anlıyoruz. Bizim tüm iyi dileklerimiz, tüm sempatimiz, doğru yolu bulmakta başarısız kalacak olmasına rağmen, kendini feda eden intikamcılardır. Sempatimiz artıyor; çünkü Grynszpan politik bir militan değil tersine deneyimsiz bir delikanlı, tek rehberi haksızlığa karşı öfke duygusu olan bir yeniyetmedir. Kapitalist diplomasiye hizmet etmek için onun kafasını uçurabilecek olan kapitalist adaletin elinden Grynszpan'ı kurtarmak, uluslararası işçi sınıfının birincil, acil görevidir.

Hepsinden iğrenci, Kremlin'in emri ile uluslararası Stalinist basında Grynszpan'a karşı, bir polis budalalığı ve tarif olunamaz bir zorbalık içinde yürütülen kampanyadır. Onlar, onu Nazilerin bir ajanı olarak veya Nazilerle işbirliği içindeki Troçkistlerin bir ajanı olarak tanıtmaya çalışıyorlar. Stalinistler, provokatörü ve kurbanı aynı kümede toplayarak, Hitler'in katliamlar için uygun bir bahane yaratma niyetini Grynszpan'a atfediyorlar. Artık utancın zerresine bile sahip olmayan bu satılmış "gazeteciler" için ne denebilir. Sosyalist hareketin başlangıcından beri, burjuvazi her zaman tüm şiddetli öfke gösterilerini, özellikle de terörist eylemleri, Marksizmin yozlaştırıcı etkisine bağladı. Stalinistler her yerde olduğu gibi burada da gericiğin en pis geleneğini miras aldılar. Dördüncü Enternasyonal, Stalinistlerin de dahil olduğu gerici pislik tabakasının şu anda her kanlı eylem ve protestoyu, her hiddetli patlamayı, cellâtlara her saldırıyı otomatikman Dördüncü Enternasyonal'le ilişkilendirmesinden haklı olarak gururlanabilir.

Zamanında Marx'ın Enternasyonalinde de durum benzer bir şekilde böyleydi. Biz doğal olarak açık manevi dayanışma bağlarıyla Grynszpan'a bağlıyız, onun "demokratik" gardiyanlarına ya da kısmen ve dolaylı olarak da olsa Moskova mahkemesinin kararlarına dayanak yapmak için Grynszpan'ın cesedine ihtiyaç duyan Stalinist iftiracılar değil. Özünde soysuzlaşan Kremlin diplomasisi, Hitler ve Mussolini'ninkini de kapsayan çeşitli ülkeler arasında teröristlerin karşılıklı değişimi-

onaylanmış ve insanlık tarihinin kızgın ateşinde tavllanmış politik inançların karşısına, ne idüğü belirsiz kişilerin şekilsiz, çelişik, düpedüz asılsız ifadelerini koymaktalar.

Markсистler Bireysel Terörizme Neden Karşıdırlar

[Troçki bu makaleyi *Der Kampf*'ın editörü Friedrich Adler'in isteği üzerine, Avusturya işçi sınıfı içinde yaygınlaşan terörist ruh haline yanıt olarak 1911 Kasımında kaleme almıştır.]

Sınıf düşmanlarımız, bizim terörizmimizden yakınmayı alışkanlık haline getirdiler. Bununla neyi kastettikleri pek açık değil. Onlar proletaryanın, sınıf düşmanlarının çıkarlarına karşı yöneltilmiş olan tüm etkinliklerini terörizm olarak yaftalamak istiyorlar. Onların gözünde grev, terörizmin başlıca yöntemidir. Bir grev tehdidi, grev gözcülerinin örgütlenmesi, köle çalıştırıcısı patrona karşı ekonomik boykot, kendi saflarımızdan çıkan bir haine karşı ahlâki boykot; bunların tümünü ve daha birçok şeyi, terörizm olarak adlandırıyorlar. Eğer terörizm, bu şekilde düşmanda korku uyandıran veya ona zarar veren her türlü eylem olarak anlaşılırsa, doğal olarak tüm sınıf mücadelesi terörizmden başka bir şey değildir. Ve geriye kalan tek sorun, yasalarıyla, polisiyle ve ordusuyla burjuvazinin tüm devlet aygıtı kapitalist terör aygıtından başka bir şey değilken, burjuva politikacıların proletarya terörizmine yönelik ahlâki öfkelerini kuma hakları olup olmadığıdır!

Bununla birlikte, bizi teröristlikle kınadıklarında, bu sözcüğe –her zaman bilinçli olmamakla birlikte– daha dar, daha dolaylı bir anlam vermeye çalıştıkları söylenmelidir. Örneğin, makinelerin işçiler tarafından parçalanması kelimenin bu anlamıyla terörizmdir. Bir patronun öldürülmesi, bir fabrikanın ateşe verilme teşebbüsü, birinin ölümle tehdidi, bir hükümet bakanına karşı silahlı suikast teşebbüsü; tüm bunlar kelimenin tam ve gerçek anlamı ile terörist eylemlerdir. Ancak, uluslararası Sosyal Demokrasinin gerçek doğasına ilişkin bir fikre sahip olan herkes bilmelidir ki, o, bu tip eylemlerin tümüne her zaman uzlaşmaz biçimde karşıdır.

Niçin?

Grev tehdidi ile “terörize” etme veya fiili olarak bir grev örgütlenme, sadece sanayi ve tarım işçilerinin yapabileceği bir şeydir. Bir grevin toplumsal önemi doğrudan doğruya, ilkin girişimin büyüklüğüne veya grevin etkileyeceği sanayi koluna; ve ikinci olarak katılan işçilerin örgütlenme, disipline olma ve eyleme isteklilik derecesine bağlıdır. Bu, ekonomik bir grev kadar, politik bir grev için de doğrudur. Grev, doğrudan doğruya proletaryanın modern toplumdaki üretici rolünden kaynaklanan bir mücadele yöntemi olmaya devam eder.

Kitlelerin rolünü küçümsemek

Kapitalist sistem, gelişmek için bir parlamenter üstüyağıya ihtiyaç duyar. Fakat modern proletaryayı politik bir gettoya hapsedemeyeceği için, eninde sonunda işçilerin parlamentoya katılmalarına izin vermek zorundadır. Proletaryanın kitle karakteri ve

politik gelişmişlik düzeyi –yine onun toplumsal rolü, yani her şeyden önce üretici rolü tarafından belirlenen nitelikleri– seçimlerde ifadesini bulur.

Bir grevde olduğu gibi, bir seçimde de mücadelenin yöntemi, amacı ve sonucu, her zaman, proletaryanın bir sınıf olarak toplumsal rolüne ve gücüne bağlıdır. Yalnızca işçiler bir grev örgütleyebilirler. Fabrika tarafından iflâs ettirilen zanaatkarlar, fabrikaların sularını zehirlediği köylüler veya yağma arayışındaki lümpen proleterler makineleri parçalayabilir, bir fabrikayı ateşe verebilir veya onun sahibini öldürebilirler.

Sadece bilinçli ve örgütlenmiş işçi sınıfı, proletaryanın çıkarlarını savunmak için parlamentonun salonlarına güçlü bir temsilci gönderebilir. Bununla birlikte nefret edilen bir görevliyi öldürmek için arkanızda örgütlenmiş kitlelere ihtiyaç duymazsınız. Patlayıcılar için reçete herkesçe elde edilebilir ve bir Browning her yerden edinilebilir. İlk durumda, yöntem ve araçları zorunlu olarak egemen toplumsal düzenin doğasından kaynaklanan toplumsal bir mücadele vardır; ikincide ise (öldürme, bombalama, vb.) ortaya çıktığı her yerde –Fransa’da olduğu gibi Çin’de de– görünürde çok gözaltıcı fakat toplumsal sistem devam ettiği sürece tamamen zararsız salt mekanik bir tepki söz konusudur.

Orta büyüklükte bir grev bile bazı toplumsal sonuçlara yol açar: İşçilerin özgüveninin güçlenmesi, sendikanın büyümesi ve hatta üretim teknolojisinde ilerleme kaydedilmesi ender görülen sonuçlardan değildir. Bir fabrika sahibinin öldürülmesi ise, polisiye nitelikte bir etki doğurur veya mal sahibinin değişmesi gibi her türlü toplumsal anlamdan yoksun bir sonuca yol açar. Bir terörist eylemin, hatta “başarılı” olanının bile, egemen sınıfı bütünüyle karışıklığa sürüklemesi somut politik koşullara bağlıdır. Her halükârda, karışıklık sadece kısa ömürlü olabilir; kapitalist devlet kendisini hükümet bakanlarına dayandırmaz ve onların ortadan kaldırılmasıyla da yıkılmaz. Egemen sınıflar her zaman kendilerine hizmet edecek yeni insanlar bulacaktır; mekanizma hiçbir zarar görmeden kalır ve işlevini sürdürür.

Fakat bizzat çalışan kitlelerin içinde, bir terörist eylemle yaratılan karmaşa çok daha derindir. Eğer bir kişinin amacına ulaşmak için bir tabanca ile silahlanması yeterliyse, sınıf mücadelesinin çabaları niye? Bir yüksek dolusu barut ve küçük bir parça kurşun düşmanı ortadan kaldırmak için yeterliyse, bir sınıf örgütüne ne gerek var? Bir üst düzey yetkiliyi patlamaların kükreyişi ile dehşete düşürmek mümkünse, partiye niçin ihtiyaç var? Bir kişi parlamento salonundan bakanlık sıralarına kolayca nişan alabiliyorsa, toplantılar, kitle ajitasyonu ve seçimler neden?

Bizim gözümüzde bireysel terör kesinlikle kabul edilemez, çünkü *kitlelerin rolünü onların kendi bilinçlerinde küçültür*, onları güçsüzlüklerine razı eder, gözlerini ve umutlarını bir gün gelecek ve misyonunu yerine getirecek olan bir intikamcıya veya kurtarıcıya çevirmelerine yol açar. “Eylem propagandası”nın anarşist peygamberleri, terörist eylemlerin kitleler üzerinde uyandırıcı ve canlandırıcı etkisi olacağını savunabilirler. Ancak teorik değerlendirmeler ve politik deneyimler aksini ispatlar. Terörist eylemlerin “etkisi” ne kadar artarsa, tesiri ne kadar büyürse, kitlelerin dikkati o kadar bunlar üzerinde odaklanır; öz-örgütlülüğe ve öz-egitime ilgileri o kadar azalır.

Fakat patlamanın dumanı dağılıp panik yok olunca, öldürülen bakanın halefi arz-ı endam eder, yaşam tekrar eski rayına oturur, kapitalist sömürü çarkı eskiden oldu-

larını bir gün gelecek ve misyonunu yerine getirecek olan bir intikamcıya veya kurtarıcıya çevirmelerine yol açar.”

Beş yıl sonra emperyalist savaşın sıcağında, bu makaleyi yazmam için beni teşvik etmiş olan Friedrich Adler, bir Viyana lokantasında Avusturya Hükümet Bakanı Stuerghk’i öldürdü. Kahraman şüpheci ve oportünist, öfke ve kederi için başka bir çıkış yolu bulmaktan acizdir. Duygularım doğal olarak Habsburg ileri gelenlerinden yana değil. Bununla beraber, Friedrich Adler’in bireysel eylemi yerine, Berlin meydanında savaş esnasında işçilere devrimci bir manifesto dağıtmak üzere ortaya çıkmış olan Karl Liebknecht’in eylem şeklini yeğledim.

28 Aralık 1934’te, Kirov suikastından dört hafta sonra, Stalinist yasama kurulunun “adalet” mızraklarını henüz daha hangi yöne fırlatacağını bilmediği bir anda, *Muhalefet Bülteni*’nde (Bulletin of the Opposition) şöyle yazdım:

“...Eğer Marksistler bireysel terörizmi, silahlı saldırılar Çarlık hükümetinin ajanlarına ve kapitalist sömürücülere yöneldiğinde dahi kayıtsız şartsız knamışlarsa, hepsinden öte tarihteki ilk işçi devletin bürokratik temsilcilerine karşı yönelmiş terörist eylemlerin cinai maceracılığını çok daha amansızca reddetmeyecek ve knamayacaklar mı? Nikolayev ve ortaklarının öznel güdülleri bizim için ilgiye değmez bir konudur. Cehennemden giden yol iyi dileklerle döşenmiştir. Sovyet bürokrasisi proletarya tarafından ortadan kaldırılmadığı sürece –er geç tamamlanacak bir görev– işçi devletin savunusunda gerekli bir işlevi yerine getirir. Nikolayev tipi terörizm yayılsaydı, elverişsiz koşullar yüzünden ancak faşist karşı-devrime hizmet edebilirdi.

“Ancak çevresine budalaları toplayan politik sahtekarlar, Nikolayev’i, 1926-27’de içinde bulunduğu Zinovyev grubu kisvesi altında olsa da, Sol Muhalefet’le ilişkilendirmeye çalışır. Komünist gençliğin terörist örgütünü, Sol Muhalefet değil içten içe çürümesi sayesinde bürokrasi besledi. *Bireysel terörizm, özünde ters yüz edilmiş bürokratizmdir*. Marksistler için bu kural dün keşfedilmedi. Bürokratizm kitlelere güven duymaz ve kitlelerin yerine geçmeye çalışır. Terörizm de aynı şekilde davranır; o da kitleleri onların katılımı olmaksızın mutlu etmek ister. Stalinist bürokrasi liderlere ilâhi vasıflar bahşederek iğrenç bir lider kültürü yarattı. “Kahraman” kültürü, sadece bir eksi işareti ile terörizmin de dinidir. Nikolayev’ler, tarihin yönünün değiştirilebilmesi için gereken tek şeyin, revolverler aracılığıyla birkaç liderin ortadan kaldırılması olduğunu hayal ettiler. İdeolojik bir gurup olan Komünist teröristler, Stalinist bürokrasiyle aynı ailedendir.” [Ocak 1935, No.41]

Bu satırlar, *şıf* siz kendinizi ikna etme fırsatına sahip olmanız diye yazılmadı. Bunlar iki kuşağın deneyimleriyle beslenmiş bütün bir ömrün deneyimini özetlemektedir.

Çarlık zamanında bile, bir genç Marksistin terörist parti saflarına geçmesi nispeten az rastlanır bir olaydı ve insanların parmakla göstermeleri için yeterliydi. Fakat o anda en azından iki eğilim arasında kesintisiz bir teorik mücadele yürüyordu; iki partinin yayınları şiddetli bir polemik sürdürüyordu; halka açık tartışmalar bir gün bile kesilmedi. Ama şimdi bizleri, genç devrimcilerin değil, arkalarında üç devrimin geleneğini taşıyan Rus Marksizminin eski liderlerinin, birden, eleştiri olmaksızın, tartışma olmaksızın, tek bir kelime açıklama olmaksızın, bir politik intihar yöntemi olarak daima reddetmiş oldukları terörizme yöneldiklerine inanmaya zorlamak istiyorlar. Böyle bir suçlamanın yapılabilmesi, Stalinist bürokrasinin resmi teorik ve politik düşüncüyü sürüklemiş olduğu bataklığın derinliğini gösterir ve burada artık Sovyet adaletinden söz edilemez. Yalancılar, tecrübeyle kazanılmış, teori tarafından

lerin ekmeğine yağ sürer.” Hemen hemen aynı kelimelerle ifade edilen tam da aynı düşünceye, çeyrek yüzyıl sonra Kirov suikastı ile bağlantılı olarak tekrar dönüyoruz.

Bireysel terör eylemleri olgusu, bir ülkenin politik geriliğinin ve oradaki ilerletici güçlerin zayıflığının şaşmaz belirtisidir. Proletaryanın engin gücünü gösteren 1905 devrimi, bir avuç entelektüel ile Çarlık arasındaki teke tek mücadelenin romantizmine son verdi. Birçok makalede tekrarladım; “Rusya’da terörizm öldü.” “...Terör Doğu’ya; Pencap ve Bengal eyaletlerine göç etti ... Doğu’nun diğer ülkelerinde terörizm hâlâ bir yeşerme devresinden geçmeye yönelebilir. Fakat Rusya’da şimdiden tarihin mirasının bir parçasıdır.”

1907’de kendimi tekrar sürgünde buldum. Karşı-devrimin kırbaçı vahşice işbaşında daydı ve Avrupa kentlerindeki Rus kolonileri çok kalabalıklaşmıştı. Tüm ikinci göç dönemim, intikam ve ümitsizlik terörüne karşı beyanat ve makalelere adanmıştı. 1909’da “Sosyalist Devrimciler” olarak adlandırılan terörist örgütün başında bir *aşan provokatörün*, Azef’in durduğu ortaya çıkarıldı. “Terörizmin çıkmaz sokağında, provokasyonun eli güvenle hükmeder” diye yazdım (Ocak, 1910). Terörizm benim için hiçbir zaman “çıkamaz sokak”tan başka bir şey ifade etmemiştir.

Aynı süreçte şunları yazdım; “Çarlığın terörist bürokrasisine karşı bir mücadele aracı olarak devrimin bürokratikleşmiş terörüne ilişkin Rus Sosyal Demokrasininin uzlaşmaz tutumu, sadece Rus liberalleri arasında değil, aynı zamanda Avrupalı Sosyalistler arasında da hayret ve kınamayla karşılaştı.” Hem sonucusu, hem de ilki bizi “doktrinerlikle” suçladılar. Kendi payımıza biz Rus Marksistleri, Rus terörizmine duyulan bu sempatiyi, umutlarını kitlelerden uzaklaştırıp yönetici zirvelere bağlamaya alışmış olan Avrupa Sosyal Demokrasininin liderlerinin oportünizmine atfettik. “Her kim ki, pelerininin altında sakladığı bir saatli bombayla sezdirmeden bizzat bakana yaklaşanlar gibi bir bakanlık mevkiine yaklaşırsa, bakanı, onun kişiliğini ve mevkiini aynı derece *abartmak zorundadır*. Bu tür kişiler için *sistemin* işleyişi görünmez olur ve geride sadece güç ile donatılmış *birey* kalır.” Birazdan, faaliyetimin on yıllarını yiyip bitiren bu düşünceye Kirov suikastı ile bağlantılı olarak bir kez daha döneceğiz.

1911’de Avusturya işçilerinin belli grupları arasında terörist bir ruh hali ortaya çıktı. Avusturya Sosyal Demokrasininin aylık teorik yayını *Der Kampf*’ın Editörü Friedrich Adler’in isteği üzerine 1911 Kasımında terörizm üzerine bir makale yazdım:

“Bir terörist eylemin, hatta “başarılı” olanının bile, egemen sınıfı bütünüyle karışıklığa sürüklemesi somut politik koşullara bağlıdır. Her halükârda, karışıklık sadece kısa ömürlü olabilir; kapitalist devlet kendisini hükümet bakanlarına dayandırmaz ve onların ortadan kaldırılmasıyla da yıkılmaz. Egemen sınıflar her zaman kendilerine hizmet edecek yeni insanlar bulacaktır; mekanizma hiçbir zarar görmeden kalır ve işlevini sürdürür.

“Fakat bizzat çalışan kitlelerin içinde, bir terörist eylemle yaratılan karmaşa çok daha derindir. Eğer bir kişinin amacına ulaşmak için bir tabanca ile silahlanması yeterliyse, sınıf mücadelesinin çabaları niye? Bir yüksük dolusu barut ve küçük bir parça kurşun düşmanı ortadan kaldırmak için yeterliyse, bir sınıf örgütüne ne gerek var? Bir üst düzey yetkiliyi patlamaların kükreyişi ile dehşete düşürmek mümkünse, partiye niçin ihtiyaç var? Bir kişi parlamento salonundan bakanlık sıralarına kolayca nişan alabiliyorsa, toplantılar, kitle ajitasyonu ve seçimler neden?

“Bizim gözümüzde bireysel terör kesinlikle kabul edilemez, çünkü *kitlelerin rolünü onların kendi bilinçlerinde küçültür*, onları güçsüzlüklerine razı eder, gözlerini ve umut-

ğu gibi döner; sadece polis baskısı daha vahşi ve arsız hale gelir. Ve sonuç olarak, ateşlenen umutların ve yapay olarak canlandırılan heyecanın yerine hayal kırıklığı ve kayıtsızlık gelir.

Gericiliğin grevleri ve kitlesel işçi hareketini genel olarak sona erdirme çabaları, her yerde daima başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Kapitalist toplum etkin, hareketli ve zeki bir proletaryaya ihtiyaç duyar; bu nedenle proletaryanın elini ayağını uzun süre bağlayamaz. Öte yandan anarşist “eylem propagandası” her zaman göstermiştir ki, devlet fiziksel yıkım araçları ve baskı mekanizmaları bakımından, terörist gruplardan çok daha zengindir.

Eğer böyleyse, devrime ne olacak? Bu durum devrimi yadsıyıp imkânsız hale mi getiriyor? Hiç de değil. Çünkü devrim, mekanik araçların basit bir toplamı değildir. Devrim, sadece sınıf mücadelesinin keskinleşmesinden doğar ve sadece proletaryanın toplumsal işlevlerinde bir zafer garantisi bulabilir. Politik kitle grevi, silahlı ayaklanma, devlet iktidarının ele geçirilmesi; bütün bunlar, üretimin gelişmişlik derecesi, sınıfsal güçlerin mevzilenişi, proletaryanın toplumsal ağırlığı ve nihayet, devrim anında devlet iktidarının kaderini belirleyen etken silahlı kuvvetler olduğu için, ordunun toplumsal bileşimi tarafından belirlenir.

Sosyal Demokrasi, mevcut tarihsel koşulların doğurduğu devrimden kaçınmaya çalışmayacak kadar gerçekçidir; tersine devrimi dört gözle karşılamaya çalışır. Fakat Sosyal Demokrasi –anarşistlere karşı olarak ve onlara karşı doğrudan mücadele ederek– toplumun gelişimini yapay olarak zorlamayı, proletaryanın yetersiz devrimci gücünün yerine hazır kimyasal formülleri geçirmeyi amaçlayan tüm yöntem ve araçları reddeder.

Bir politik mücadele düzeyine yükseltilmeden önce terörizm, kendisini bireysel intikam eylemleri biçiminde ortaya koyar. Terörizmin klasik ülkesi Rusya’da durum buydu. Politik suçluların kırbaçlanması, Vera Zasuliç’i, genel öfke duygusunu General Trepov’a yönelik bir suikast eylemiyle ifade etmeye zorlamıştı. Herhangi bir kitle desteğinden yoksun olan devrimci entelijensiya içinde Zasuliç’in örneği taklit edildi. Bilinçsiz bir intikam eylemi olarak başlayan şey, 1879-81 arasında sistemli olarak geliştirildi. Batı Avrupa ve Kuzey Amerika’daki anarşist suikast eylemleri salgını, her zaman peşinden hükümetin başlattığı vahşeti –grevcilerin kovulmasını ya da politik muhaliflerin idam edilmesini– getirmiştir. Terörizmin en önemli psikolojik kaynağı, daima bir çıkış arayışı içindeki intikam hissi olmuştur.

Terörist eylemlere karşı insan yaşamının “kutsal değeri” hakkında ciddi açıklamalar yapan satın alınmış ahlâkçılarla Sosyal Demokrasininin ortak hiçbir yanı olmadığına değinmeye gerek bile yok. Onlar, başka durumlarda, başka “kutsal değerler” adına –örneğin ulusun onuru veya monarşinin prestiji– milyonalara insanı savaş cehennemine itmeye hazırdırlar. Bugün –en kutsal hak olan özel mülkiyet adına– silahsız işçiler üzerine ateş açılması emrini veren bakan, onların ulusal kahramanıdır; ve yarın, işsiz işçilerin çaresiz elleri bir yumruk haline geldiğinde veya bir silahı kavradığında, yine aynı adamlar bu kez şiddetin hiçbir biçiminin kabul edilemeyeceğine dair bin bir türlü saçmalığı dillerine dolayacaklardır.

Ahlâkın haremağaları ve ikiyüzlüleri ne söylerse söylesin, intikam duygusunun kendine özgü doğruları vardır. Bu duygu işçi sınıfına, dünyaların bu en iyisinde olup bitenlere boş bir kayıtsızlıkla bakmamak gibi büyük bir ahlâki erdem kazandırır.

Proletaryanın taşıdığı intikam duygusunu söndürmek değil, tam aksine onu tekrar tekrar kıskırtmak, derinleştirmek ve bu öfkeyi tüm adaletsizlik ve insani alçaklığın gerçek kaynaklarına karşı yöneltmek; Sosyal Demokrasinin görevi budur.

Eğer biz terörist eylemlere karşısak, bu sadece *bireysel* intikam bizi tatmin etmediği içindir. Bizim kapitalist sistemle görülecek hesabımız, bakan denen bazı görevlilerle görülecek olandan çok daha büyüktür. Tüm enerjimizi bu sisteme karşı kolektif bir mücadeleye yöneltmek için, insanlığa karşı işlenen tüm suçları, insan bedeni ve ruhunun maruz kaldığı tüm hakaretleri mevcut toplumsal sistemin zorunlu sonuçları ve ifadeleri olarak görmeyi öğrenmek; tutuşan intikam arzusunun en yüksek manevi tatmin bulabileceği yön budur.

hapishanesi ile birlikte Schlüsselburg kalesinin iki yüzüncü yılında, orada ölümüne işkence edilen devrimciler anısına yazdığım bir makalede soruna değinme fırsatı bulmuştum. “Bu şehitlerin ruhları intikam için haykırıyor...”, fakat ardından derhal ekliyordum: “Kişisel değil, devrimci bir intikam için. Bakanların infazı için değil, otokrasinin infazı için.” Bu satırlar bütünüyle bireysel teröre karşı yöneltilmişlerdi. Onların yazarı yirmi üç yaşındaydı. Devrimci faaliyetinin ilk günlerinden itibaren bir terör karşıtıydı. 1902’den 1905’e dek, Avrupa’nın çeşitli şehirlerinde, Rus öğrencilerin ve göçmenlerin önünde, yüzyılın başında Rus gençliği arasında bir kez daha yayılmakta olan terörist ideolojiye karşı sayısız politik beyanatta bulundum.

Geçen yüzyılın seksenlerinden itibaren Rus Marksistlerinin iki kuşağı, terör çağını kendi kişisel deneyimleriyle yaşadı; onun trajik derslerinden öğrendi ve tek tek bireylerin kahramanca maceracılığına karşı olumsuz bir tavır kendiliklerinden damla damla özümsemi. Plehanov, Rus Marksizminin kurucusu; Lenin, Bolşevizmin lideri; Martov, Menşevizmin en ünlü temsilcisi; hepsi de terör taktiğine karşı mücadeleye binlerce sayfa ve yüzlerce konuşma adadı.

Yaşça daha büyük Marksistlerden yayılan ideolojik ilham, gençliğim süresince içine kapalı entelektüel çevrelerin devrimci simyasına karşı tavrımı besledi. Biz Rus devrimcileri için terör sorunu, kelimenin özel olduğu kadar politik anlamında da bir ölüm kalım meselesidir. Bizim için terörist, bir roman karakteri değil, aksine yaşayan ve tanıdık bir varlıktır. Sürgünde yıllarca eski neslin teröristleri ile yan yana yaşadık. Hapishanelerde ve polis nezarethanelerinde kendi neslimizin teröristleri ile tanıştık. Peter ve Paul kalesinde idama mahkûm edilmiş teröristlerle birbirimize gizlice mesajlar yolladık. Kaç gün, kaç saat hararetle tartışmalarla geçti. Kaç kez tüm sorunların en yakıcısı olan bu sorun yüzünden kişisel ilişkilerimizi kestik! Bu tartışmalar tarafından beslenen ve bunları yansıtan terörizm konulu Rus yazını, koca bir kütüphaneyi doldurur.

Siyasal baskı belli sınırları aştığında, yalıtık terörist patlamalar kaçınılmazdır. Bu tip eylemler genellikle her zaman belirgin bir karaktere sahiptir. Fakat terörü kutsayan politikalar, onu bir sistem düzeyine yükseltiyorlar ki, bu başka şeydir. “Özünde terörist faaliyet” diye yazdım 1909’da “«büyük an» için yoğunlaşmış öyle bir enerjiyi, bireysel kahramanlığın öneminin öyle bir abartılmasını ve nihayet öyle bir «dışa kapalı» komployu gerektirir ki, bu –mantıksal olarak değilse bile psikolojik olarak– kitleler arasında ajitatif ve örgütsel çalışmayı tamamen dışlar.... Terörizme karşı mücadele eden Marksist entelijensiya, kendi doğrularının ya da görevlerinin, Çarlığa ve Grandükliğe ait sarayların altına tünel kazmak için işçi bölgelerinden çekilmek olmadığını savundu.” Tarihi aptal yerine koymak veya işletmek imkânsızdır. En sonunda tarih, herkesi lâyık olduğu yere koyar. Bir sistem olarak terörün temel özelliği, kimyasal bileşikler vasıtasıyla kendi politik güç eksikliğini telâfi etmeye çabalayan bu örgütü yok etmektir. Şüphesiz terörün yönetenler arasında karışıklık çıkarabildiği tarihsel koşullar vardır. Fakat bu durumda bu işin meyvsesini toplayan kimdir? Tüm olayların da gösterdiği gibi, ne terörist örgütün kendisidir ne de gerçekleşen düelloyu destekleyenlerin arkasındaki kitlelerdir. Bu nedenle, zamanında liberal Rus burjuvazisi, teröre daima sempati duydu. Sonuç açıktır. 1909’da şunu yazdım: “Terör hükümet safları arasında karışıklık ve moral bozukluğu (devrimci safların moralini bozmak ve karıştırmak pahasına) yarattığı ölçüde, yalnızca liberal-

Terörizm ve Sovyetler Birliği'ndeki Stalinist Rejim

[1930'ların kanlı tasfiyelerinde, Troçkist Sol Muhalefete (ve eski devrimci neslin tamamına) uygulanan resmi terörü aklamak için, Stalin ve emrindeki yargı organları, Sol Muhalefet üyelerini, Sovyet karşıtı terörizmi örgütlemek ve entrikalar çevirmekle suçladı. 17 Nisan 1937'de "Moskova Duruşmalarında Lev Troçki'ye Yapılan İthamlara İlişkin Uluslararası Soruşturma Komisyonu" üyeleri önünde verdiği aşağıdaki ifadede Troçki, Sovyetler Birliği'nde Stalinist bürokrasiye karşı mücadelede Troçkistlerin niçin terör kullanmayı düşünemeyeceklerini açıklıyor, Stalin'in muhalefete karşı suçlamalarının politik temelini ele aldı.]

Eğer terör bir taraf için ihtimal dahilinde ise, bu niçin diğer taraf için ihtimal dışı olarak düşünülün? Tüm çekici simetrisine rağmen bu usullama tamamen çürüktür. Bir diktatörlüğün muhalefete karşı terörünü, bir muhalefetin diktatörlüğe karşı terörüyle aynı zemine oturtmak tümüyle kabul edilemez bir şeydir. Egemen klik için, bir mahkeme aracılığıyla veya arkadan bir pusu ile cinayetler hazırlamak, açık ve basit bir polis tekniği sorunudur. Başarısızlık halinde bazı ikinci sınıf ajanlar her zaman feda edilebilirler. Muhalefet yönünden bakıldığında, başarılı olsun veya olmasın terör eylemlerinin her birinin, muhalefetin en iyi adamlarının yok edilmesi sonucunu doğuracağı önceden bilineceğine göre, teröre başvurma, tüm güçlerin terör eylemlerinin hazırlanmasına yoğunlaşmasını gerektirir. Bir muhalefet hiçbir şekilde, kendi güçlerinin böyle çılğınca israf edilmesine izin veremez. Komintern'in, faşist diktatörlüklerin hüküm sürdüğü ülkelerde terörist suikast teşebbüslerine başvurmaması muhakkak bu yüzden, başka hiçbir sebeple değil. Muhalefet, suikast politikasına Komintern kadar az eğilimlidir.

Cehalete ve zihin tembelliğine dayanan suçlamaya göre, "Troçkistler" iktidara giden yolu açmak için egemen kliğin ortadan kaldırılmasına karar vermiş. Ortalama bir dar kafalı, özellikle de "SSCB Dostu" nişanı taşıyorsa şöyle akıl yürütür: "Muhalefet yanlılarının, iktidar için mücadele etmekten ve egemen kliğe karşı nefret beslemekten başka bir şey yapmaları mümkün değildir. Öyleyse niçin gerçekten teröre başvurmasınlar?" Başka bir deyişle, dar kafalı için gerçekte olay daha başladığı yerde biter. Muhalefet liderleri ne sonradan görmedirler ne de acemi. Bu hiç de onların iktidara için çabalayıp çabalamamaları sorunu değildir. Her ciddi politik eğilim, iktidarı ele geçirmek için çabalar. Sorun şudur: devrimci hareketin müthiş deneyimiyle eğitilmiş Muhalefet yanlıları, bir an için bile olsa terörün onları iktidara yaklaştırabileceğine inanıp, avunabilir mi? Rus tarihi, Marksist teori, politik psikoloji yanıtlar: Hayır, olamaz!

Bu noktada, terör sorunu, tarih ve teori bakımından kısaca da olsa bir açıklama gerektiriyor. "Sovyet karşıtı terörün" başlatıcısı olarak nitelendirildiğim için, otobiyografik nitelikli bir açıklama yapmak zorundayım. 1902'de, yaklaşık olarak beş yıllık hapis ve sürgünden sonra Sibirya'dan Londra'ya gelir gelmez, ağır iş cezası

Bireysel Terörizmin İflâsı

[Bu yazı, Polonya'da 1909 Mayısında *Przeglad Socyal-demokratyezny*'de yayınlamış olan "Terörün ve Partisinin Çöküşü (Azef Sorunu Üzerine)" başlıklı makaleden alınmış bir parçadır. Bu makale, Sosyalist Devrimci Partinin terörist savaş örgütünün bir numaralı liderlerinden Yevno Azef'e ilgili sansasyonel açıklamaların bir analizi olarak yazılmıştı. 1909 başlarında Azef'in Çarlık gizli polisinin bir ajanı olduğu ortaya çıktı. Bir ajan provokatör olarak çalıştığı sırada Azef, onu çalıştıran bölümün bakanına düzenlenen suikasttan bile sorumluydu.]

Bütün bir ay boyunca Rusya'da ve tüm dünyada, okuyabilen ve düşünebilen herkesin dikkati Azef üzerinde odaklanmıştır. Yasal gazeteler ve Duma görevlilerinin Azef üzerine verdikleri gensoru talebiyle ilgili tartışmalar sayesinde bu "dava"yı herkes biliyor.

Artık Azef için geri çekilme zamanı gelmiştir. Adı gazetelerde daha seyrek görünmektedir. Bununla birlikte Azef'i tarihin çöp sepetine son kez fırlatmadan önce, biz, Azef tipi entrikalara ilişkin değil, fakat bir bütün olarak terörizme ve ülkedeki başlıca politik partilerin buna karşı aldıkları tutuma ilişkin temel politik derslerin özetlenmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Politik devrimin bir yöntemi olarak bireysel terör, biz Rusların "ulusal" katkısıdır. Şüphesiz "tiranların" öldürülmesi, neredeyse "tiranlık" kurumu kadar eskidir ve yüzyıllardır tüm şairler, kurtarıcı hançer onuruna pek çok ilâhi bestelemişlerdir.

Fakat zorba üstüne zorbanın, bakan üstüne bakanın, monark üstüne monarkın – 1880'lerde bir Narodnaya Volya (Halkın İradesi) üyesinin samimice formüle ettiği terör programında olduğu gibi "Saşka üstüne Saşka" (II. ve III. Aleksandr'a atıfta bulunan bir söz)– ortadan kaldırılmasını bir görev olarak üstlenen sistematik terör, mutlakiyetin bürokratik hiyerarşisine kendini uyduran ve kendi öz devrimci bürokrasisini yaratan bu terör türü, Rus entelijensiyasının eşsiz yaratıcı gücünün ürünüdür.

Şüphesiz bunun çok daha derine inen nedenleri olmalıdır; ve bunlar, ilk olarak Rus otokrasisinin ve ikinci olarak da Rus entelijensiyasının doğasında aranmalıdır.

Mutlakiyetin mekanik araçlarla yıkılması fikrinin popülerlik kazanabilmesinden önce, devlet aygıtının bizzat toplumsal örgütlenmenin içinde hiçbir köke sahip olmayan, salt dışsal bir baskı organı olarak görülmesi gerekiyordu. Ve Rus otokrasisi, devrimci entelijensiyaya tam da bu şekilde görünüyordu.

Bu yanılsamanın tarihsel temelleri vardı. Çarlık, Batı'nın kültürel olarak daha ileri devletlerinin basıncı altında şekillenmişti. Bu rekabette ayakta kalmak için halk kitlelerinin kanını kurutmak zorundaydı ve bunu yaparken ayrıcalıklı sınıfların ayaklarının altındaki ekonomik zemini bile kaydırdı. Ve bu sınıflar, Batı'daki ayrıcalıklı sınıfların ulaştıkları yüksek politik düzeye ulaşamadılar.

On dokuzuncu yüzyılda buna, Avrupa borsasının güçlü baskısı da eklendi. Bu borsanın Çarlık rejimine verdiği borçlar büyüdükçe, çarlık ülke içindeki ekonomik ilişkilere daha az doğrudan bağımlı hale geldi.

Çarlık, Avrupa sermayesi aracılığıyla, *Avrupa askeri teknolojisiyle silahlandı ve böylece toplumun tüm sınıflarının üstüne çıkararak, "kendine yeterli" (doğal olarak görel bir anlamda) bir örgüte dönüştü.*

Böylesi bir durum doğal olarak bu yabancı üstyapıyı dinamitle havaya uçurma fikrinin doğmasına yol açabildi.

Entelijensiya, kendisini bu işi başarmakla görevli hissetti. Devlet gibi entelijensiya da, Batı'nın doğrudan ve dolaylı baskısı altında gelişmişti; tıpkı düşmanı olan devlet gibi o da ülkenin ekonomik gelişme düzeyinin ilerlemesini hızlandırmak istiyordu – devlet *teknolojik olarak*, entelijensiya *ideolojik olarak*.

Avrupa'nın daha eski burjuva toplumlarında, devrimci fikirler, liberal devrimci güçlerin gelişimiyle az çok paralel olarak gelişmişken, Rusya'da entelijensiya Batı'nın hazır kültürel ve politik fikirlerini almış ve ülkenin ekonomik gelişimi onun destek alabileceği gerçek devrimci sınıflara hayat vermeden önce, düşüncesi devrimleşmişti.

Bu koşullarda, entelijensiyaya devrimci coşkuyu nitrogliserinin patlayıcı gücüyle arttırmaktan başka bir yol kalmıyordu. Böylece Narodnaya Volya'nın klasik terörizmi doğdu.

İki ya da üç yıl içinde zirvesine ulaştı ve sonra, ateşli mücadelesi içinde, sayıca zayıf olan entelijensiyanın sağlayabildiği tüm savaş rezervlerini çabucak tüketerek hızla bir hiç haline geldi.

Sosyalist Devrimcilerin terörü de genel olarak aynı tarihsel faktörlerin ürünüdür: Bir yanda Rus devletinin "kendinden menkul" despotizmi ve diğer yanda "kendinden menkul" Rus devrimci entelijensiyası.

Fakat aradaki yirmi yıl, hiçbir etki bırakmaksızın geçmedi ve ikinci bir teröristler dalgasının ortaya çıkmasıyla birlikte, bunlar artık tarihin vurduğu "miadı dolmuş" damgasını taşıyan *epigonlar* olarak aynı işe koyuldular.

1880'lerin ve 1890'ların kapitalist "Sturm und Drang" (fırtına ve gerginlik) çağı, kırn ekonomik yalıtılmışlığında ciddi gedikler açarak ve onu fabrikaya ve kente daha sıkı bağlayarak, geniş bir sanayi proletaryası oluşturdu ve pekiştirdi.

Narodnaya Volya'nın arkasında gerçekten *hiçbir* devrimci sınıf *yoktu*. Sosyalist Devrimciler ise devrimci proletaryayı görmek *istemediler*; en azından onun tarihsel önemini fark edemediler.

Hiç kuşku yok ki, Sosyalist Devrimci literatürden, terörü kitle mücadelesinin *yerine* geçirmeyip onunla *birlikte* savunduklarına dair bir düzine tuhaf alıntı kolayca toplanabilir. Ama bu alıntılar sadece, terör ideologlarının Marksistlere –kitle mücadelesinin teorisyenlerine– karşı yürüttükleri mücadeleye tanıklık eder.

Fakat bu sorunu ortadan kaldırmaz. Özünde terörist faaliyet, "büyük an" için yoğunlaşmış öyle bir enerjiyi, bireysel kahramanlığın öneminin öyle bir abartılmasını ve nihayet öyle bir "dışa kapalı" komployu gerektirir ki, bu –mantıksal olarak değilse

bile psikolojik olarak– kitleler arasında ajitatif ve örgütsel çalışmayı tamamen dışlar.

Teröristler için, politikanın tüm alanlarında sadece iki merkezi odak vardır: hükümet ve Savaş Örgütü. Gershuni (SR'lerin Savaş Örgütünün kurucularından biri) ölüm hükmüyle yüz yüze geldiğinde yoldaşlarına; "Hükümet, mevcut tüm diğer akımlarla geçici olarak uzlaşmaya hazırdır, fakat bütün darbelerini Sosyalist Devrimci Partiyi yıkmaya doğrultusunda yöneltmeye karar vermiştir" diye yazmıştır.

"Bizim kuşağımızın *Savaş Örgütünün önderliğinde* otokrasiyi kaldıracağıma içtenlikle güveniyorum" diyordu benzer bir anda yazan Kalyaev (başka bir SR teröristi).

Terörün çerçevesi dışındaki her şey sadece mücadele için bir dekodur; olsa olsa bir yardımcı araçtır. Patlayan bombaların kör edici parıltıları içinde, politik partilerin sınırları, sınıf mücadelesinin ayırt edici çizgileri bir iz bırakmaksızın yok olur.

Ve biz, romantiklerin bu en büyüğünün, yeni terörizmin en iyi uygulayıcısının, Gershuni'nin, yoldaşlarına "sadece devrimci saflarla değil, genel olarak muhalefet partileriyle de bir kopuştan kaçınmayı" tavsiye eden sözlerini iştirmektedir.

"Kitlelerin *yerine* değil, onlarla *birlikte*." Bununla birlikte terörizm, parti içinde sınırlı ve ikincil bir rolle yetinmek için fazla "mutlak" bir mücadele biçimidir.

Devrimci bir sınıfın yokluğundan doğan ve ardından devrimci kitlelere güvensizlikle yeniden hayat bulan terörizm, varlığını ancak kitlelerin zayıflığını ve örgütsüzlüğünü sömürerek, onların kazanımlarını küçümseyip, yenilgilerini abartarak sürdürebilir.

Savunma avukatı Zhdanov, Kalyaev duruşması sırasında teröristlerden şöyle söz ediyordu: "Modern silahların niteliği dikkate alındığında, onlar halk kitlelerinin modern zamanların Bastil'lerini yıkmak için tırmık ve sopa –insanlığın bu ilkel silahlarını– kullanmalarının imkânsız olduğunu görüyorlar."

"9 Ocaktan (1905 devriminin başlangıcını gösteren "Kanlı Pazar"katliamı) sonra, onlar neyin gerekli olduğunu çok iyi gördüler; ve makineli tüfeğe ve seri atışlı silahlara, revolver ve bomba ile yanıt verdiler; bunlar yirminci yüzyılın barikatlarıdır."

Halkın sopaları ve tırmıkları *yerine* bireysel kahramanların revolverleri; barikatlar *yerine* bombalar: terörizmin gerçek formülü budur.

Ve teröre, partinin "yapay" teorisyenleri tarafından ne tür bir tali rol biçilirse biçilsin hiçbir şey değişmez, o gerçekte her zaman özel bir onur locasını işgal eder. Ve resmi parti hiyerarşisinde, Merkez Komitesinin *altında* yer alan Savaş Örgütü, kaçınılmaz bir biçimde partinin ve parti çalışmalarının tümünün üstüne çıkar; ta ki zalim kader onu polis şubesinin *altına* yerleştirene kadar.

Ve Savaş Örgütünün bir polis baskını sonucunda çöküşünün kaçınılmaz olarak partinin de politik çöküşü anlamına gelmesi tam da bu nedendir.